

ТЕОЛОШКИ ПОСЛЕДИ

ВЕРСКОНАУЧНИ ЧАСОПИС

БЕОГРАД, 1975.

ГОДИНА VIII

БРОЈ 4

БОЖИЋНИ ЗАГРЉАЈ БОГА И ЧОВЈЕКА

„Много пута сам почињао да Вам пишем”, каже генијални руски мислилац Павле Флоренски у свом писму једном од блиских пријатеља, „и исто толико пута престајао са писањем. Необично би ми се хтјело да будем у општењу са Вама, продужује он, али Вам не писах (чак и сад не пишем оно што бих хтјео), јер је мојим животом завладала нека неизрецивост, и то до те мјере да чак ни за самог себе не налазим ријечи, да у њих смјестим своје унутарње биће. Само ми је једно јасно: свуда некакви тамни зидови, удари ако хоћеш и главом о њих, и опет ни рупицу отворити нећеш.

Од науке и философије и њима сличних ствари, већ одавно сам дигао руке, и престао да сматрам да су оне „све”. Управо тада сам почео да назирем, да је смисао и циљ нашег подвига и труда — општење са личношћу: не у „дјелатној љубави” и не у „служењу ближњем” (ни на то нијесам гледао и не гледам као на „све”), него у додиру голе душе са голом душом. Ако постоји могућност да човјек постигне нешто позитивно, то се може десити само у таквом додиру и кроз такво сједињење, у коме би бар два човјека схватили један другог на свагда и до краја. Само у таквом додиру они се могу један другом открити као бескрајност. Увидио сам да је такво јединство — основа свега, и да је оно постулат цјелокупног живота. Но да ли је оно остварљиво? — То је за мене судбинско питање. И, премда у извјесним моментима оно (јединство) изгледа пуна стварност, у другим опет — оно исчезава бесповратно, остављајући иза себе границе и провалије међу личностима. Тада изгледа, да сви напори да се оне премосте, остају тужна и бесмислена људска мука... Човјеку није потребан пријатељ, па ма он био геније, он се не нуждава у умним, префињеним и финим односима, њему је потребан једноставно Друг, и топли, цјелосно људски односи, такви односи, када дају себе,

а не своје, и узимају мене, а не моје. Да ли је то могуће? Ако није, онда се сав живот обвија безизлазно-мрачним покривалом, зато што без тога постаје немогуће и било какво стваралаштво и дјелатност. Јер „дјела“ сама за себе, неосвијетљена личним односима, изгледају ми и сувише непотребна. Сва „дјела“ имају за мене само симболичку вриједност, т.ј. уколико она изражавају и служе л и ч н о м општењу, не унутрашњем савезу.

Може бити, с философске и књижевне тачке гледишта, ја овог момента говорим сувише наивно и површно. Али кад живот исчежава, човјеку није до „дубина“, и кад се не бави ничим од онога што је једино на потребу. Ја не желим „дубине“, не треба ми књижевност, не требају ми „дјела“ и стваралаштво, иако бих можда могао да дам нешто генијално. Апсолутна вриједност, познање Бога, не зависи од нас, оно се не среће „кроз огледало у загонетци“ — у немирном коловрату симбола поезије и философије; нама требају не стидљиви осмјеси Мудрости, но — све или ништа! Додирнути Бога руком, ако је то могуће, — мислим да је остварљиво само кроз душу д р у г о г а, Друга; тиме се све испуњава сазнањем стабилности, хвата се руком за „мишицу Силнога“ . . . Остало ће све бити благословено, свето, добро, али не сада него т а д а . . . ”

У овом изводу из недавно објављеног писма мученички исчезлог о. Павла Флоренског, изражена је исконска људска жеђ за додиром Бога, што значи Истине бића, и сазнање да је л и ч н о с т и лични с у с р е т, додир, сједињење, — једина непропадљива истина и вриједност живота. Када је писао ово писмо (1905 г.), Флоренски се већ би вратио са свог лутања по бесплодној пустињи — „Витлејемском аспекту живота“, т.ј. Хришћанству. Зато је и прогледао за тајну Друга, тајну личног сусрета и додиром као смисла свега постојећег. Јер, што је сусрет Бога и човјека, малог бога, божјића, — на дан Божића? — Ништа друго до остварење тога смисла и задовољење неутољиве људске жеђи за додиром Бога „кроз душу д р у г о г а“. На дан Божића, Бог не само што је допустио да га човјек „додирне“ својом руком, него се сјединио са њим неразоривим јединством. Тај д р у г и пак кроз кога је дошло до тог сједињења, то је Исус, рођен од Дјеве Марије и Духа Светога. Од тога дана Бог се не додирује само кроз „огледало“ вјечно немирне и променљиве природе, и кроз немоћну људску мисао: од тада он постаје најприсутнија реалност бића и човјека, рађа се у јаслима, повија се пеленама, постаје незаменљиви Друг анђела и људи и свега што постоји. Туга људска, и пре Христа и послије Њега, то је туга за човјеком који додирује Бога и за Богом који општи са човјеком, што значи туга за — Богочовјеком. На дан Божића та туга се претвара у радост анђела и људи,

неба и земље . . . Од тога дана Мудрост се не осмјехује више човјеку стидљиво и преварно, него улази у матицу људског живота, да одагле умудрује, просветљује и освећује сваког човјека који долази у свијет. Јер по светоотачкој философији живота, Бог је на Божић постао човјек, да би човјек постао Бог.

Ако истјерамо из матице живота ту Мудрост Божју и Логоса Божјег, свако јединство исчезава неповратно или потања у бездан неразумља. Оно исчезава и онда, и долази до непремостивих расјелина и провалија међу људима, када се они не сретају у Њему и када се њихова „дјела“ и њихове „врлине“ и њихово стварање не освећује и не очишћују Њим, и не пролазе кроз Њега. После Божића, основни закон живота је закон обогочовјечења свега, т.ј. вјечног личног сусретања и све дубљег сједињавања Бога и сваког појединог човјека, на христоводни, божићни начин. Само ако човјек то хоће. У оваплоћеном Логосу, сва природа се открива као халина Његова, а свака тварца — свједок и израз личног додира и општења између Бога и човјека, човјека и човјека. Наш Бог дакле није „неко“ и „нешто“, неко апстрактно и далеко Биће философа. Он је наш Друг и наш најближи Ближњи, преко кога се сретамо један са другим, и предајемо један другог и сав живот наш Њему — Богу своме. Отуда, све што не прође кроз Христа и не преобрази се Њим, тврди новојављени светитељ и друг Божји Нектарије Егински, на било да се ради о љубави нашој и умјетности и култури или било ком дјелу или врлини нашој — нечисто је, сакато је, заводи у безличну земљу Недођију.

На Божић је изречена, пред људима и пред анђелима и пред свим створовима, неизрецива Тајна. Божја бескрајност је постала благодатно људско својство; Божја бескрајност се открила као људска бескрајност, и загрлила се с њом. Човјек који је био и сматран за микрокосмос, мали свијет у великоме, постао је макрокосмос, велики свијет по достојанству у маломе. Бог је постао човјек, а човјек се проширио и продужио Богом — у бескрај . . .

А. Светигора